

APOŠTOLSKÁ ADHORTACE
SVATÉHO OTCE JANA PAVLA II.

REDEMPTORIS CUSTOS

O SVATÉM JOSEFOVI A JEHO POSLÁNÍ
V ŽIVOTĚ KRISTA I CÍRKVE

102

15. srpna 1989

APOŠTOLSKÁ ADHORTACE
SVATÉHO OTCE JANA PAVLA II.

REDEMPTORIS CUSTOS

O SVATÉM JOSEFOVI A JEHO POSLÁNÍ
V ŽIVOTĚ KRISTA I CÍRKVE

VYDALA ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE

PRAHA 2006

(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

Obsah

Úvod	5
I. Zaznamenáno v Evangelích	6
II. Důvěrník Božího tajemství	8
III. Muž spravedlivý – manžel	17
IV. Práce vyjádřením lásky	21
V. Primát vnitřního života	22
VI. Patron církve naší doby	24
Poznámky	27
Seznam dokumentů vydaných v této ediční řadě	29

Biskupům,
kněžím a jáhnům,
řeholníkům a řeholnicím
a všem věřícím

ÚVOD

1. POVOLÁN ZA OCHRÁNCE VYKUPITELE, „Josef udělal, jak mu anděl Páně přikázal: vzal svou ženu k sobě“ (Mt 1,24).

Církevní Otcové, čerpající inspiraci z evangelií, již od prvních staletí zdůrazňovali, že svatý Josef, který s láskou ochraňoval Marii a s radostí se věnoval výchově Ježíše Krista,¹ také dnes střeží a chrání mystické Tělo Vykupitele, církev, jejímž obrazem i vzorem je nej-světější Panna.

Ke stému výročí vyhlášení encykliky *Quamquam pluries* papeže Lva XIII.² i v duchu staleté úcty ke svatému Josefovi chci vám poskytnout k rozjímání, drazí bratři a sestry, několik úvah o člověku, kterému Bůh „svěřil ochranu svých nejdrahocennějších pokladů.“³ S radostí plním tuto pastýřskou povinnost a toužím, aby u všech stále více vzrůstala úcta k patronu všeobecné církve i láska k Vykupiteli, kterému on tak příkladně sloužil.

Díky tomu se bude všecken křesťanský lid nejen ještě horlivěji utíkat ke svatému Josefovi a s důvěrou prosit o jeho ochranu, ale také bude mít vždy před očima jeho pokornou a vyzrálou službu i jeho úděl v ekonomii spásy.⁴

Domnívám se totiž, že opětné rozvažování o účasti Mariina manžela v Božím tajemství umožní církvi, směřující spolu s celou lidskou rodinou k budoucnosti, nacházet neustále nově svou totožnost na základě této vykupitelské ekonomie, *která se váže k základům tajemství Vtělení.*

Josef z Nazareta se vlastně účastnil tohoto tajemství jako nikdo jiný z lidí, kromě Marie, Matky vtěleného Slova. Spolu s ní měl na tajemství vtělení účast, skutečně se podílel na téže spásné události. Byl důvěrníkem téže lásky, jejíž mocí věčný Otec (*ještě před stvořením*) „nás předurčil, abychom byli přijati za jeho děti skrze Ježíše Krista“ (*Ef 1,5*).

I. ZAZNAMENÁNO V EVANGELIÍCH

MANŽELSTVÍ S MARIÍ

2. „Josefe, synu Davidův, *neboj se k sobě vzít* svou manželku *Marii*. Vždyť dítě, které počala, je z Ducha Svatého. Porodí syna a dáš mu jméno Ježíš; on totiž spasí svůj lid od hříchů.“ (Mt 1,20–21)

V těchto slovech je obsaženo ústřední jádro biblické pravdy o svatém Josefovi – moment, na který především navazují církevní Otcové.

Evangelista Matouš vysvětluje význam tohoto momentu, tak jak ho prožíval Josef. Je však třeba mít současně před očima navazující text z Lukášova evangelia, abychom plně pochopili celkovou souvislost. A tak, ve spojení se slovy verše: „S narozením Ježíše Krista to bylo takto: Jeho matka Maria *byla zasnoubena s Josefem*. Ale dříve než začali spolu bydlet, ukázalo se, že počala z Ducha Svatého“ (Mt 1,18), těhotenství Marie „působením Ducha Svatého“ najde širší a jednoznačné vysvětlení v Lukášově popisu Ježíšova zrození: „Anděl Gabriel byl poslán od Boha do galilejského města, které se jmenuje Nazaret, k panně zasnoubené s mužem jménem Josef z Davidova rodu a ta panna se jmenovala Maria.“ (Lk 1,26–27) Slova andělského pozdravení: „Bud' zdráva, milostiplná, Pán s tebou,“ (Lk 1,28) vyvolala Marii vnitřní neklid a zároveň ji podnítila k uvažování. V té chvíli zvěstovatel Pannu uklidňuje a odhaluje jí zvláštní Boží záměr s ní: „*Neboj se, Maria, neboť jsi našla milost u Boha. Počneš a porodíš syna a dáš mu jméno Ježíš. Bude veliký a bude nazván Synem Nejvyššího. Pán Bůh mu dá trůn jeho předka Davida.*“ (Lk 1,30–32)

Krátce předtím evangelista potvrzuje, že ve chvíli zvěstování Maria již byla „zasnoubena s mužem jménem Josef z Davidova rodu“.

Povaha tohoto zasnoubení se vysvětluje nepřímou; když Maria uslyšela, co říkal zvěstovatel o narození Syna, ptá se: „Jak se to stane? Vždyť muže nepoznávám?“ (Lk 1,34) Tehdy slyší tuto odpověď: „Duch Svatý sestoupí na tebe a moc Nejvyššího tě zastíní! Proto také dítě bude nazváno svaté, Syn Boží.“ (Lk 1,35) Maria, i když byla již „provdána“ za Josefa, zůstane pannou, neboť Dítě, které se v ní od chvíle zvěstování počalo, bylo počato z Ducha Svatého.

V tomto bodě záznam Lukášův souhlasí s *Mt 1,18* a přispívá k objasnění toho, co tam čteme. Jestliže se po Mariině sňatku s Josefem ukázalo, že je „v požehnaném stavu působením Ducha Svatého“, odpovídá tato skutečnost celému obsahu zvěstování, a zvláště posledním slovům řečeným Marií: „Ať se mi stane podle tvého slova!“ (*Lk 1,38*) Po její odpovědi na výslovný záměr Boží se Maria během dní a týdnů objevuje před lidmi i před Josefem jako „těhotná“, jako ta, která má porodit, která nosí v sobě tajemství mateřství.

3. Za těch okolností, „protože její muž Josef byl spravedlivý a nechtěl ji vydat pohaně, rozhodl se tajně se s ní rozejít“ (*Mt 1,19*). Josef nevěděl, jak se má zachovat vůči „podivuhodnému“ Mariinu mateřství. Zajisté hledal odpověď na tuto zneklidňující otázku. Ale především hledal východisko z této pro něho těžké situace. „Když už to chtěl udělat, zjevil se mu ve snu anděl Páně a řekl: >Josefe, synu Davidův, neboj se k sobě vzít svou manželku Marii. Vždyť dítě, které počala, je z Ducha Svatého. Porodí syna a dáš mu jméno Ježíš; on totiž spasí svůj lid od hříchů.<“ (*Mt 1,20–21*)

Jde o blízkou podobnost mezi „zvěstováním“ v záznamu Matoušově a Lukášově. Boží zvěstovatel uvádí Josefa do tajemství Mariina mateřství. Ta, která byla podle zákona „provdaná“, stala se mocí Ducha Svatého Matkou, zůstávajíc pannou. Když Syn, kterého Maria nosí ve svém lůně, přijde na svět, má dostat jméno Ježíš. Bylo to jméno mezi Izraelity známé, občas je dávali svým synům. V tomto případě však *jde o Syna, který* – shodně s Božím příslibem – naplní celý význam *toho jména: Jesus* – Jehošua znamená: „*Bůh, který spasí.*“

Zvěstovatel se obrací na Josefa jako na „manžela Marie“, který, až přijde čas, má pak dát vlastní jméno Synovi, jenž se narodí nazaretské Panně, za Josefa provdané. *Obrací se tedy na Josefa a svěřuje mu úkoly pozemského otce vůči Mariinu Synovi.*

„Když se Josef probudil ze spánku, udělal, jak mu anděl Páně přikázal: *vzal svou ženu k sobě.*“ (*Mt 1,24*) Vzal ji k sobě s celým tajemstvím jejího mateřství, spolu se Synem, který měl přijít na svět působením Ducha Svatého. Josef *ukázal týmž způsobem jako Maria ochotu vůle* vůči tomu, co Bůh od něho žádal skrze svého zvěstovatele.

II. DŮVĚRNÍK BOŽÍHO TAJEMSTVÍ

4. Když Maria krátce po zvěstování odešla do Zachariášova domu, aby navštívila svou příbuznou Alžbětu, uslyšela při uvítání slova, která Alžběta vyslovila „naplněna Duchem Svatým“ (srov. *Lk 1,41*). Kromě slov, která navazovala na pozdravení andělské při zvěstování, Alžběta řekla: „*Blahoslavená jsi, která jsi uvěřila, že se splní to, co ti bylo řečeno od Pána!*“ (*Lk 1,45*) Tato slova se vlastně stala vůdčí myšlenkou encykliky *Redemptoris Mater*, kterou jsem chtěl prohloubit učení II. vatikánského koncilu. Koncil potvrzuje, že „*blahoslavená Panna se ubírala cestou víry a své spojení se Synem udržovala věrně až ke kříži*“⁵, „*předcházejíc jako vynikající, jedinečný vzor*“⁶ pro všechny, kteří vírou putují za Kristem.

Na začátku tohoto putování *se Mariina víra setkává s vírou Josefovou*. Jestliže po zvěstování Alžběta o ní řekla: „*blahoslavená, která uvěřila*“ (srov. *Lk 1,45*) – bylo by možné jistým způsobem toto blahoslavenství vztáhnout i na Josefa, poněvadž odpověděl kladně na Boží slovo, předané mu v onom rozhodujícím okamžiku. Josef vskutku neodpověděl na slova zvěstování slovy tak jako Maria, ale „udělal, jak mu anděl Páně přikázal: vzal svou ženu k sobě“ (*Mt 1,24*). To, co udělal, bylo nejčistší „*poslušností víry*“ (srov. *Řím 1,5; 16,26; 2 Kor 10,5–6*).

Je možné říci, že *to, co Josef udělal, ho zvláštním způsobem sjednotilo s vírou Mariinou: přijal jako pravdu pocházející od Boha to, co ona předtím přijala při zvěstování*. Koncil učí: „*Zjevujícím se Bohu je třeba prokazovat 'poslušnost víry'..., jíž se celý člověk svobodně odevzdává Bohu tím, že se >rozumem i vůlí plně podřizuje zjevujícím Bohu*“⁷. *Výše uvedená slova, která mluví o nejhlubší podstatě víry, týkají se v celé plnosti Josefa z Nazareta*.

5. On se stal zvláštním důvěrníkem tajemství „*od věků skrytého v Bohu*“ (srov. *Ef 3,9*) – a to, podobně jako Maria, *v onom rozhodujícím okamžiku, který apoštol nazývá „plností času“*, kdy „*poslal Bůh svého Syna, narozeného ze ženy..., aby vykoupil lidi, kteří podléhali Zákonu*“, aby „*mohli být přijati za syny*“ (srov. *Gal 4,4–5*). „*Bůh rozhodl,*“ jak učí koncil, „*ve své dobrotě a moudrosti zjevit sebe samého a*

oznámit tajemství své vůle (*Ef 1,9*): že lidé prostřednictvím Krista, vtěleného Slova, mají v Duchu Svatém přístup k Otci a stávají se účastnými božské přirozenosti (srov. *Ef 2,18*; *2 Petr 1,4*)⁸.

Josef – spolu s Marií – je prvním důvěrníkem tajemství živého Boha. Spolu s Marií – a také vzhledem k Marii – se podílí od samého počátku na vrcholném úseku sebezjevení Boha v Kristu. Majíce před očima záznamy obou evangelistů, Matouše i Lukáše, můžeme říci, že Josef je prvním, kdo má účast na víře Bohorodičky. Svou účastí podporuje svou manželku ve víře v Boží zvěstování. Josef je též prvním, koho Bůh postavil na cestu „putování ve víře“, ve kterém Maria – zvláště od času Kalvárie a Letnic – bude „nejdokonaleji předcházet“.⁹

6. Vlastní Josefova cesta – *jeho putování ve víře – skončí dříve:* ještě předtím, než Maria stane u paty kříže na Golgotě, a dříve než – po odchodu Krista k Otci – bude ve večeradle o jeruzalémských Letnicích, ve dni zjevení se světu církve zrozené mocí

Ducha Pravdy. Avšak Josefova cesta víry se ubírá tímtež směrem, je plně definována tímtež tajemstvím, jehož se Josef – spolu s Marií – stal prvním důvěrníkem. Vtělení i vykoupení tvoří organickou a nerozlučnou jednotu, ve které „toto zjevování se uskutečňuje činy i slovy, které navzájem vnitřně souvisí“.¹⁰ Vlastně vzhledem k této jednotě papež Jan XXIII., který měl velkou úctu k svatému Josefovi, přikázal v římském kánonu mše svaté – věčné památky vykoupení – vzpomínat jméno Josefa spolu se jménem Marie před apoštoly, papeži a mučedníky.¹¹

VE SLUŽBĚ OTCOVSTVÍ

7. Jak vyplývá z evangelijních textů, právním podkladem Josefova otcovství bylo manželství s Marií. Bůh vyvolil Josefa za manžela Marii vlastně proto, aby zajistil Ježíšovi otcovskou péči. Z toho vyplývá, že Josefovo otcovství – pouto, které ho nejtěsněji spojuje s Kristem, vyvrcholením veškerého vyvolení a předurčení (srov. *Řím 8,28–29*) – dovršuje se manželstvím s Marií, to znamená rodinou.

Evangelisté, přestože jasně potvrzují, že Ježíš byl počat z Ducha Svatého a že v manželství tím zůstalo zachováno panenství (srov. *Mt*

1,18–25; Lk 1,26–38), nazývají Josefa manželem Marie a Marii manželkou Josefa (srov. Mt 1,16.18–20.24; Lk 1,27; 2,5).

Takže pro církve je stejně závažné vyznávání *panenského početí Ježíše*, jako i obhajoba *manželství Marie s Josefem*, neboť ono tvoří právní podklad Josefova otcovství. Umožňuje to pochopit, proč je Ježíšův rodokmen podle Josefovy genealogie. „Proč,“ ptá se svatý Augustin, „by se neměl odvozovat z rodu Josefova? Copak Josef nebyl manželem Marie...? Písmo potvrzuje, odvolává se na autoritu anděla, že to on byl jejím manželem. >Neboj se,< říká, >k sobě vzít svou manželku Marii; neboť z Ducha Svatého je to, co se v ní počalo.< Josef má dát jméno dítěti, i když se nenarodilo z jeho semene. >Porodí syna,< říká Písmo, a >dáš mu jméno Ježíš.< Písmo ví, že Ježíš se nenarodil z Josefova semene, neboť právě když je Josef znepokojen těhotenstvím Mariiným, slyší slova: *dítě, které počala, je z Ducha Svatého*. Otcovská autorita mu přesto není odpírána, vždyť on má dát dítěti jméno. Nakonec sama Panna Maria si je plně vědoma, že nepočala Ježíše v manželském spojení s Josefem, a přece ho nazývá otcem Kristovým.“¹²

Syn Marie je také *synem Josefa* mocí manželského pouta, které je spojuje. „Vzhledem na toto věrné manželství oba dva zasluhují, aby byli nazýváni rodiči Kristovými, ne pouze jeho matka, ale také jeho otec, který byl otcem tímtéž způsobem, jakým byl manželem jeho matky – v úmyslu, a ne v těle.“¹³ V manželství tím nechyběl žádný podstatný prvek: „U rodičů Kristových byla naplněna veškerá dobrodiní plynoucí ze zasnub: potomstvo, věrnost, svátost. Známe jejich *potomstvo*, kterým je Kristus Pán; jejich *věrnost*, poněvadž tam nikdy nedošlo k cizoložství; svátost, poněvadž je nenarušil rozvod.“¹⁴

Důkladně prozkoumáváje podstatu manželství, stejně jako svatý Augustin, tak i svatý Tomáš vidí ji nezměnitelně v „neoddělitelném sjednocení duší“, ve „sjednocení srdcí“ i ve „vzájemné shodě“,¹⁵ to je v tom, co se vzorovým způsobem ukázalo v *manželství Marie a Josefa*. Ve vrcholném okamžiku díla spásy, kdy Bůh zjevuje svou lásku lidskému rodu darem Slova, vlastně toto manželství v plně „svobodě“ realizuje „manželské darování se“, přijímaje i vydávaje onu lásku.¹⁶ „V tomto velkém předsevzetí obnovy všech věcí

v Kristu rovněž ono manželství – také očištěné a obnovené – stává se novou skutečností, svátostí Nové smlouvy. I zde, na prahu Nového zákona, jako kdysi na počátku Starého, stojí manželský pár. Zatímco manželství Adama a Evy se stalo zdrojem zla, které zaplavilo celý svět, manželství Josefa a Marie tvoří vrchol, ze kterého se svatost rozlévá na celou zem. Spasitel začal dílo spásy od tohoto panenského a svatého spojení, ve kterém se zjevuje jeho všemohoucí vůle očištění a posvěcení rodiny, tohoto svatostánku lásky a kolébky života.¹⁷

Kolik poučení lze z toho odvodit pro současné rodiny! Poněvadž „podstata a úkoly rodiny jsou dostatečně určovány láskou“, pak „rodina... dostává *poslání, aby střežila, projevovala a sdělovala lásku* jako živý projev a skutečnou účast na Boží lásce k lidem i na lásce Krista Pána k církvi, své nevěště“¹⁸; všechny křesťanské rodiny jsou povinny podobat se svaté Rodině nazaretské, prvotní „domácí církvi“.¹⁹ Neboť v ní „z tajemného Božího úradku žil... skrytě po dlouhá léta Boží Syn: proto je též ona pravzorem a příkladem všech křesťanských rodin“.²⁰

8. Bůh vyzval svatého Josefa, aby přímo sloužil osobě i poslání Ježíše *vykonáváním svého otcovství*: vlastně tím způsobem Josef spolupracuje v plnosti času na velkém tajemství vykoupení a je vpravdě „služebníkem spásy“.²¹ Jeho otcovství se projevilo konkrétním způsobem tím, že „učinil ze svého života službu, obětoval ho tajemství vtělení a s ním spojenému vykupitelskému poslání; že k tomu použil moc, právně mu náležející ve svaté Rodině, aby jí přinesl celkový dar sebe, svého života, své práce; že přetvořil své lidské povolání k rodinné lásce v nadlidské obětování sebe samého, svého srdce i všech schopností, v oddané lásce službě Mesiáši, vyrůstajícímu v jeho domě“.²²

Liturgie připomíná, že Bůh „povolal svatého Josefa, aby už od počátku chránil dílo našeho vykoupení“²³, a dodává: „On byl služebník věrný a moudrý, a tys mu svěřil svatou Rodinu, aby jako otec chránil... tvého jednorozeného Syna.“²⁴ Lev XIII. zdůrazňuje vznešenost Josefova poslání: „Převyšuje všechny lidi svým postavením, když z Božího rozhodnutí byl ochráncem Božího Syna, i v přesvědčení, že to je jeho poslání: pečovat o něj jako jeho otec.“

Přirozeným důsledkem toho bylo, že věčné Slovo bylo s pokorou svatému Josefovi poddáno a vzdávalo mu úctu, jakou jsou povinny děti projevovat svým rodičům.²⁵

Poněvadž není možné si představit, že by člověk, který obdržel tak vznešený úkol, neměl odpovídající vlastnosti, nezbytné k jeho naplnění, je třeba přijmout, že Josef „v důsledku zvláštního nebeského daru“ pečoval o Ježíše s „veškerou přirozenou láskou i bdělou starostlivostí, jaká se může zrodit v srdci otce“.²⁶

Když přiznáme Josefovu otcovskou moc nad Ježíšem, pak ho také jistě Bůh naplnil otcovskou láskou, tou láskou, která má svůj zdroj v Otci, „od něhož mají původ všechny rody na nebi i na zemi“ (srov. *Ef 3,15*).

Evangelia jasně ukazují, v čem spočívaly otcovské závazky Josefa vůči Ježíšovi. V podstatě totiž spása, která přichází skrze Ježíšovo člověčenství, se uskutečňuje činy každodenního rodinného života a v ničem nenarušuje onu „blahovůli“, vlastní ekonomii vtělení. Evangelisté s velkou pečlivostí ukazují, že v Ježíšově životě nic nebylo dílem náhody, ale všechno se uskutečnilo shodně s plánem Bohem stanoveným. Často opakovaná formule: „stalo se tak, aby se vyplnily...“, jakož i odvolání na starozákonní události mají zdůraznit jednotu i stálost záměru, který v Kristu dosahuje naplnění.

Spolu s vtělením se „sliby“ i „symboly“ Starého zákona stanou „skutečností“: místa, osoby, události i obřady se propojí v celek shodný se zřetelnými Božími příkazy, předávanými prostřednictvím andělských posílů a přijímanými osobami obzvláště vnímavými k Božímu hlasu. Maria je pokornou služebnicí Páně, připravovanou od počátku věků do role Matky Boží; Josef je tím, kterého Bůh vyvolil, aby „střežil pořádek při narození Páně“, ²⁷ a jeho úkolem bylo starat se o „řádné“ uvedení Syna na svět, se zachováním Božích příkazů i zákonů lidských. Celý takzvaný „soukromý“ či „skrytý“ Ježíšův život je svěřen jeho péči.

SČÍTÁNÍ LIDU

9. Když se odebrali do Betléma kvůli sčítání lidu, v souladu s nařízením zákonné autority, Josef splnil vůči dítěti závažný a významný úkol, aby bylo oficiálně vepsáno do císařských registrů jmé-

no „Ježíš, syn Josefa z Nazareta“ (srov. *Jan 1,45*). Zápis ukazoval zjevným způsobem, že Ježíš náleží do lidského rodu, že je člověkem mezi lidmi, obyvatelem tohoto světa, podléhajícím zákonům i vládním institucím, ale také že je „Spasitelem světa“. Teologický smysl tohoto historického faktu, naprosto ne druhořadého, dobře formuluje Origenes: „První sčítání lidu celé země bylo prováděno za vlády císaře Augusta a mezi všemi jinými se dal zapsat také Josef se sobě zasnoubenou Marií, která byla v požehnaném stavu, a Ježíš přišel na svět ještě předtím, než bylo sčítání ukončeno; kdo to důkladně promyslí, vidí jisté tajemství skryté v této skutečnosti, že v onom sčítání celé země byl započten také Kristus: jakmile byli všichni zapsáni, všechny mohl posvětit; jakmile byla celá země zapsána, přijal zemi do společenství se sebou, načež všechny lidi vepsal do knihy živých. Poté zase ti, kteří v ní byli zaznamenáni a v něho uvěřili, byli v budoucnu zapsáni v nebi, mezi svaté Toho, kterému /patří/ sláva a vláda na věky věků! Amen.“²⁸

NAROZENÍ V BETLÉMĚ

10. Jako důvěrník tajemství „před věky skrytého v Bohu“, které se před jeho očima začíná uskutečňovat „v plnosti času“, *Josef je spolu s Marií v betlémské noci* privilegovaným svědkem příchodu Božího Syna na svět. Lukáš o tom píše: „*Když tam byli, naplnil se jí čas, kdy měla porodit. A porodila svého prvorozeného syna, zavinula ho do plének a položila do jeslí, protože v zájezdním útulku nebylo pro ně místo.*“ (*Lk 2,6–7*)

Josef byl očitým svědkem tohoto zrození, které proběhlo v podmínkách lidsky pokořujících a bylo prvním oznámením onoho dobrovolného „zničení“ (srov. *Flp 2,5–8*), které Kristus na sebe přijme pro vykoupení hříchů. Současně byl Josef *svědkem klanění pastýřů*, kteří přišli na místo Ježíšova narození, když jim anděl oznámil velkou radostnou zprávu (srov. *Lk 2,15–16*); byl též později svědkem klanění mudrců od Východu (srov. *Mt 2,11*).

OBŘEZÁNÍ

11. Poněvadž obřezání syna je prvním náboženským úkolem otce, Josef tímto obřadem (srov. *Lk 2,21*) naplňuje vůči Ježíšovi povinnost, která je současně jeho právem.

Zkušenost, že všechny obřady Starého zákona jsou předobrazem skutečnosti (srov. *Žid 9,9n.; 10,1*), nám umožňuje pochopit, proč se jim Ježíš podřídil. Podobně jako jiné obřady, také obřízka dochází u Ježíše svého „naplnění“. Smlouva Boha s Abrahámem, jejímž znamením byla obřízka (srov. *Gen 17,13*), dosahuje v Ježíšovi plnosti skutku i koruny, neboť to On je oním „ano“ všech dávných zaslíbení (srov. *2 Kor 1,20*).

DÁNÍ JMÉNA

12. V okamžiku obřezání Josef dává dítěti jméno Ježíš. Pouze v tom jménu je možné dojít spásy (srov. *Sk 4,12*); význam toho jména byl zjeven Josefovi ve chvíli jeho „zvěstování“: „Dáš mu jméno Ježíš; on totiž spasí svůj lid od hříchů.“ (*Mt 1,21*) Dáním jména dává Josef na vědomí, že ve světle práva je otcem Ježíše, a vyslovením jeho jména předpovídá jeho poslání Spasitele.

OBĚTOVÁNÍ JEŽÍŠE V CHRÁMĚ

13. Obřad popsáný v Lukášově evangeliu (2,22 n.) obsahuje vykoupení prvorozeného syna; osvětluje také pozdější událost, kdy dvanáctiletý Ježíš zůstane v chrámě.

Výkup prvorozeného je ještě jednou povinností otce, splněnou Josefem. Prvorozený byl symbolem lidu Smlouvy, vykoupeného z nesvobody, aby náležel Bohu. Také z tohoto hlediska Ježíš, který je pravou výkupnou „cenou“ (srov. *1 Kor 6,20; 7,23; 1 Petr 1,19*), ne pouze „naplňuje“ obřad Starého zákona, ale současně ho překračuje, neboť není předmětem výkupu, ale je tím, od kterého výkupné pochází.

Z evangelia se dovídáme, že „jeho otec i matka byli plni údivu nad slovy, která o něm slyšeli“ (*Lk 2,33*), a zvláště *nad tím, co prohlásil Simeon*, který v hymnu proneseném k Bohu ukázal na Ježíše jako na „spásu, kterou Bůh připravil pro všechny národy“, nazval Ježíše „světlem k osvícení pohanům a k slávě svého izraelského lidu“, a dále pak také „znamením, kterému se bude odporovat“. (srov. *Lk 2,30–34*)

ÚTĚK DO EGYPTA

14. Po obětování v chrámě evangelista píše: „Když vykonali všechno podle Zákona Páně, *vrátili se do Galileje*, do svého města – Nazareta. Dítě rostlo a sílilo, bylo plné moudrosti a milost Boží byla s ním.“ (Lk 2,39–40)

Avšak podle záznamu Matoušova je třeba před tento návrat do Galileje zařadit také velmi závažnou událost, ve které se ještě jednou Boží prozřetelnost obrací k Josefovi. Čteme: „Když mudrci odešli, zjevil se Josefovi ve snu anděl Páně a řekl: *>Vstaň, vezmi dítě i jeho matku, uteč do Egypta* a zůstaň tam, dokud ti neřeknu. Herodes totiž bude po dítěti pátrat, aby ho zahubil.“ (Mt 2,13) Herodes se u příležitosti příchodu mudrců od Východu dověděl o narození „židovského krále“ (Mt 2,2). Když mudrci odjeli, „dal v Betlémě i v celém jeho okolí pobít všechny chlapce do dvou let“ (srov. Mt 2,16). Tímto zabitím všech chtěl odstranit onoho nově narozeného „židovského krále“, o kterém se dověděl během pobytu mudrců na svém dvoře. Avšak Josef, když uslyšel ve snu varování, „vzal v noci dítě i jeho matku a *odebral se do Egypta* a byl tam až do Herodovy smrti. Tak se splnilo, co řekl Pán ústy proroka: *‘Z Egypta jsem povolal svého syna.’*“ (Mt 2,14–15; srov. Oz 11,1).

Proto tedy zpáteční cesta Ježíšova z Betléma do Nazareta vedla přes Egypt. Jako Izrael nastoupil cestu odchodu „z domu nesvobody“, a s oním odchodem začala Stará smlouva, tak i Josef, důvěrník a spolupracovník prozřetelnostního Božího tajemství, chrání ve vyhnanství toho, který uskuteční Novou smlouvu.

JEŽÍŠ V CHRÁMĚ

15. Od chvíle zvěstování se Josef ocitl – spolu s Marií – určitým způsobem *uvnitř tajemství* „od věků skrytého v Bohu“, které se obléklo v tělo: „Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi.“ (Jan 1,14) Přebývalo mezi lidmi, ve svaté *Rodině nazaretské* – v jedné z mnoha rodin galilejského městečka, jedné z mnoha rodin izraelské země. Tam Ježíš vyrůstal, „rostl a sílil, byl plný moudrosti a milost Boží byla s ním“ (srov. Lk 2,40). Evangelium shrnuje v několika slovech *dlouhé období „skrytého“ života*, v němž se Ježíš z Nazareta připra-

vuje ke svému poslání Mesiáše. Pouze jeden moment je vyňat z oné skrytosti a je popsán v *Lukášově evangeliu: velikonoce v Jeruzalémě, když Ježíš měl dvanáct let.*

Zúčastnil se toho svátku jako mladý poutník spolu s Marií a Josefem. A hle, „když ukončili sváteční dni a vraceli se domů, zůstal chlapec Ježíš v Jeruzalémě, a jeho rodiče to nezpозorovali“. (*Lk 2,43*) Po uplynutí jednoho dne, když se zorientovali, začali hledat „mezi příbuznými a známými“. „Teprve po třech dnech *ho našli v chrámě*, jak sedí uprostřed učitelů, poslouchá je a dává jim otázky. Všichni, kdo ho slyšeli, žasli nad jeho chápavostí a nad jeho odpověďmi.“ (*Lk 2,46–47*) Maria se ptá: „Dítě, proč jsi nám to udělal? *Hle, tvůj otec i já jsme tě s bolestí hledali!*“ (*Lk 2, 48*) Ježíšova odpověď je taková, že oba dva „nepochopili, co jim tím chtěl říci“. Odpověděl jim: „Proč jste mě hledali? Nevěděli jste, že *já musím být v tom, co je mého Otce?*“ (*Lk 2,49–50*)

Tuto odpověď slyšel Josef, o kterém před chvílí Maria řekla „tvůj otec“. Všichni tak mluvili a tak smýšleli. Ježíš byl, „jak se myslelo – syn Josefův“ (*Lk 3,23*). Nicméně Ježíšova odpověď v chrámě měla připomenout „domnělému otci“ to, co uslyšel oné noci před dvanácti lety: „Josefe,... neboj se k sobě vzít svou manželku Marii. *Vždyť dítě, které počala, je z Ducha Svatého.*“ Od té chvíle Josef věděl, že je důvěrníkem Božího tajemství. Dvanáctiletý Ježíš nazval to tajemství jménem: „...musím být v tom, co je mého Otce.“

OCHRÁNCE A VYCHOVATEL JEŽÍŠE V NAZARETĚ

16. Ježíš rostl „v moudrosti, věku a oblíbě u Boha i u lidí“ (*Lk 2,52*) v prostředí svaté Rodiny, pod péčí Josefa, na kterém spočíval vznešený úkol „výchovy“, čili živit a šatit Ježíše, naučit ho Zákonu i řemeslu, jak to odpovídá otcovským povinnostem.

V eucharistické liturgii církve s úctou vzpomíná „slavnou Pannu Marii, Rodičku našeho Boha a Pána, Ježíše Krista, jejího snoubence svatého Josefa,“²⁹ poněvadž „on živil toho, kterého měli věřící přijímat jako Chléb věčného života“.³⁰

Ježíš ze své strany „je poslouchal“ (*Lk 2,51*), úctou odplácje starostlivost svých „rodičů“. Toužil tímto způsobem posvětit povinnosti rodinného života i práci, kterou konal po boku Josefově.

III. MUŽ SPRAVEDLIVÝ – MANŽEL

17. Na své životní cestě, která byla putováním ve víře, zůstal Josef až do konce věrný Boží výzvě, tak jako Maria. Její život byl svrchovaným naplněním onoho prvního *fiat*, které řekla v okamžiku zvěstování. Josef naproti tomu, jak už jsme řekli, v momentě svého „zvěstování“ neřekl žádné slovo a jediné „udělal, jak mu anděl Páně přikázal“ (*Mt 1,24*). A toto první „udělal“ se stalo počátkem „Josefovy cesty“. V průběhu celé té cesty nezaznamenávají evangelia žádné slovo, které řekl. Ale *Josefovo mlčení* má svou zvláštní výpověď: i přes to mlčení je možné v plnosti přechít pravdu, jakou obsahuje evangelijní zjištění: „muž spravedlivý“ (srov. *Mt 1,19*).

Je třeba umět číst tu pravdu, neboť obsahuje *jedno z nejdůležitějších svědectví o muži a jeho povolání*. Církev během pokolení stále hlouběji a důkladněji zkoumá toto svědectví, jako by vyjímal a z pokladu této význačné postavy „věci nové i staré“ (*Mt 13,52*).

18. „Spravedlivý muž“ z Nazareta má především výrazné vlastnosti manžela. Evangelista mluví o Marii jako o „panně zasnoubené muži jménem Josef“ (*Lk 1,27*). Dříve, než se začne naplňovat „tajemství od věků skryté v Bohu“ (srov. *Ef 3,9*), staví nám evangelia před oči *obraz manžela a manželky*. Shodně se zvyky izraelského lidu obřad manželství měl dvě etapy: nejdříve bylo uzavíráno manželství ve smyslu právním (bylo to vlastní manželství), a teprve po určitém čase muž uvedl ženu do svého domu. Josef byl tedy „mužem“ Marie ještě dříve, než s ní začal bydlet; Maria přesto zachovávala vnitřní touhu celkového oddání se výlučně Bohu. Můžeme se ptát, jakým způsobem to šlo dohromady s „manželstvím“. Odpověď dává jediné další vývoj spásonosných událostí – čili zvláštního jednání Boha samého. Od okamžiku zvěstování Maria ví, že svou *panenskou touhu* oddání se Bohu zcela a výlučně má *naplnit tím, že se stane Matkou Božího Syna*. Mateřství působením Ducha Svatého je ta forma oddání se Bohu, které On sám očekává od Panny „zasnoubené“ Josefovi. Maria říká své *fiat*.

Okolnost, že byla „zasnoubena“ (čili „přiřčena“) Josefovi – *je zahrnuta v Božím plánu*. Poukazují na to oba citovaní evangelisté, ale zvláštním způsobem Matouš. Slova řečená Josefovi jsou velmi významná: „...neboj se k sobě vzít svou manželku Marii. Vždyť dítě, které počala, je z Ducha Svatého.“ (Mt 1,20) Tato slova objasňují tajemství Josefovy manželky. Maria je Pannou ve svém mateřství. „Syn Nejvyššího“ z ní přijal lidské tělo a stal se „Synem člověka“.

Bůh, který promlouvá k Josefovi slovy anděla, obrací se na něho jako na manžela Panny z Nazareta. To, co se v ní stalo působením Ducha Svatého, označuje současně zvláštní potvrzení manželského svazku, který existoval již dříve mezi Josefem a Marií. Anděl mluví k Josefovi jasně: „Neboj se k sobě vzít svou manželku Marii.“ A tedy to, co se stalo předtím – sňatek Josefa s Marií – stalo se podle svaté vůle Boží, musí být proto zachováno. Maria ve svém Božském mateřství má žít i nadále jako „Panna zasnoubená s mužem“ (srov. Lk 1,27).

19. Ve slovech nočního „zvěstování“ Josef slyší nejen Boží pravdu o nevýslovném povolání své manželky. Slyší současně pravdu o svém vlastním povolání. Tento „spravedlivý muž“, který si v duchu nejušlechtlejších tradic vyvoleného lidu zamiloval Pannu z Nazareta a svázal se s ní manželskou láskou, je Bohem samotným znovu vyzván a povolán k této lásce.

„Josef udělal, jak mu anděl Páně přikázal: vzal svou ženu k sobě.“ To, co počala, „je z Ducha Svatého“ – copak na základě těchto slov by se nemělo přijmout, že také i ona Josefova láska k Marii se počala v té době znovu, z Ducha Svatého? Copak není třeba si myslet o této Boží lásce, rozlité v lidském srdci Duchem Svatým, který je nám dán (srov. Řím 5,5), že dokonale utváří každou lidskou lásku? Utváří – ovšem jedinečným způsobem – manželskou lásku obou manželů, prohlubuje v ní všecko to, co je lidsky důstojné a krásné, co má charakteristická znamení této výlučné důvěry a úmluvy osob, hodnověrného společenství podle vzoru trojičního tajemství.

„Josef... vzal svou ženu k sobě, ale nepoznal ji, dokud neprodila syna.“ (Mt 1,24–25) Ta slova současně ukazují na jinou blízkost manžela. Hloubka této blízkosti, duchovní intenzita sjednocení a styku

osob – muže a ženy – zcela pochází od Ducha, který dává život (srov. Jan 6,63). *Josef, který byl poslušný Duchu, našel v něm samotném zdroj lásky* – své manželské, mužské lásky. Byla to větší láska, než jakou mohl očekávat „spravedlivý muž“ podle míry svého lidského srdce.

20. Liturgie slaví Marii jako „sjednocenou s Josefem, mužem spravedlivým, poutem lásky panenské a manželské“.³¹ Řeč je tu vsutku o dvou družích lásky, které *společně* představují tajemství církve, panny a snoubenky, jehož symbolem je manželství Marie a Josefa. „Panenství a bezženství kvůli Božímu království – celibát – nijak neodporuje vysoké důstojnosti manželství, nýbrž ji předpokládá a potvrzuje. Manželství a panenství jsou oněmi dvěma způsoby, jak vyjádřit a prožívat jediné tajemství smlouvy Boha s jeho lidem,“³² jímž je společenství lásky mezi Bohem a lidmi.

Naprostým obětováním sebe samého Josef vyjadřuje velkomyslnou lásku k Matce Boží, odevzdává jí „manželský dar sebe samého“. Odhodlán zůstat ve skrytosti, aby nebyl překážkou Božímu plánu uskutečňujícímu se v ní, Josef splňuje jasný příkaz přijatý od anděla: bere Marii k sobě a respektuje její výlučné přináležení Bohu.

Na druhé straně právě manželství s Marií tvoří zdroj zvláštní důstojnosti Josefa a jeho práv vůči Ježíšovi. „Nepochybně důstojnost Matky Boží je tak vysoká, že nic většího stvořit není možné. Poněvadž však byl Josef spojen s nejsvětější Pannou manželským poutem, proto *se nepochybně nejvíce přiblížil k oné vznešené důstojnosti*, kterou Bohorodička o mnoho převýšila všechno stvoření. Protože manželství je naprosto zásadním společenstvím a svazkem, proto i ze své přirozenosti si vyžaduje vzájemné společenství všech dober manželů. Jestliže tedy Bůh určil svatého Josefa za manžela nejsvětější Panny, učinil ho tak s jistotou ne pouze společníkem jejího života, svědkem jejího panenství, ochráncem jejích ctností, ale manželským svazkem také účastníkem na její vznešené důstojnosti.“³³

21. *Tato láska formovala život svaté Rodiny* nejdříve v ubohosti Betléma, potom na útěku do Egypta a nakonec – po návratu – v Nazaretě. Církev zahrnuje hlubokou úctou svatou Rodinu a dává ji

všem rodinám za vzor. Svatá Rodina z Nazareta, bezprostředně spojená s tajemstvím Vtělení, je sama též zvláštním tajemstvím. K tomuto tajemství – podobně jako u Vtělení – patří také skutečné otcovství: *lidská podoba rodiny Božího Syna* – opravdová lidská rodina, vytvořená Božím tajemstvím. V té rodině je Josef otcem. Není to otcovství dané plozením potomstva, přesto ale není jen „zdánlivé“ či též jen „náhradní“. *Má plnou autentičnost lidského otcovství*, otcovského poslání v rodině. Obsahuje důsledek hypostatické jednoty. Člověk přijatý (*homo assumptus*) do jednoty Božské Osoby Slova – Syna – Ježíš Kristus. Spolu s tímto „přijetím“ (*assumptio*) člověčenství v Kristu je také „přijato“ *všecko, co je lidské, a zvláště – rodina jako první rozměr jeho přebývání na zemi*. V této souvislosti je rovněž „přijato“ Josefovo lidské otcovství.

Na základě této zásady nabývají Mariina slova určená dvanáctiletému Ježíšovi v chrámě pravý význam: „*Tvůj otec i já* jsme tě... hledali.“ Není to žádné „běžně používané“ vyjádření: slova Ježíšovy Matky ukazují na celou skutečnost Vtělení, která patří k tajemství Rodiny z Nazareta. *Josef*, jda za světlem Ducha Svatého, které se uděluje člověku skrze víru, *přijal* rovněž od počátku *svoje lidské otcovství* ve vztahu k Ježíšovi „*poslušností víry*“. Proto zajisté také stále plněji objevoval *nevýslovný dar tohoto otcovství*.

IV. PRÁCE VYJÁDŘENÍM LÁSKY

22. Každodenním projevem této lásky je v životě svaté Rodiny nazaretské práce. Záznam evangelií zachytil druh práce, kterou se Josef snažil zajistit rodině existenci: *tesař*. To jedno slovo představuje celou řadu roků Josefova života v Nazaretě. Pro Ježíše to jsou léta skrytého života, o kterých říká evangelista (po události v jeruzalémském chrámě): „Vydal se s nimi na zpáteční cestu, šel do Nazareta a poslouchal je.“ (*Lk 2,51*) Ježíšova poslušnost v nazaretském domě, čili ono „byl jim poddán“, bývá všeobecně chápána také jako účast na Josefově práci. Ten, o kterém se říká, že je „syn tesařův“, učil se práci od svého domnělého „otce“. Jestliže nazaretská Rodina je v řádu spásy a svatosti příkladem a vzorem pro lidské rodiny, pak podobně i *Ježíšova práce po boku Josefa – tesaře*. V naší době to církev zvláště zdůraznila liturgickou památkou svatého Josefa – dělníka – 1. května. *Lidská práce* (zvláště práce fyzická) *našla zvláštní místo v evangeliu*. Spolu s člověčenstvím Božího Syna byla pojata do tajemství Vtělení. Stejně tak byla *zvláštním způsobem vykoupěna*. Josef z Nazareta u svého pracovního stolu, kde pracoval spolu s Ježíšem, přiblížil lidskou práci k tajemství Vykoupení.

23. Důležitou úlohu v procesu Ježíšova lidského růstu „v moudrosti, věku i milosti“ měla *ctnost pracovitosti*. Nejen že „je práce dobrem pro člověka“, jíž „přetváří přírodu“, dokonce umožňuje člověku „jistým způsobem více se stávat člověkem“.³⁴

Vzhledem k velkému významu práce v životě člověka jsou všichni lidé povinni pochopit a v plnosti prožívat smysl práce, aby „se jejím prostřednictvím přibližovali k Bohu – Stvořiteli a Vykupiteli, aby se podíleli na jeho spasitelných plánech s člověkem i se světem a aby prohlubovali ve svém životě přátelství s Kristem a vírou se živě účastnili na jeho trojím poslání: kněze, proroka a krále“.³⁵

24. Jistě se zde mluví o posvěcení rodinného života, které se má stát údělem každého člověka podle jeho stavu a ke kterému ukazuje cestu dostupný vzor pro všechny: „Svatý Josef je vzorem pro pokorné, který určuje křesťanství pro velké cíle; vede k tomu, že není třeba dělat ‘velké věci’, aby byl někdo dobrým a věrohodným následovníkem Kristovým, ale stačí mít obvyklé, lidské, prosté – ale opravdové a ryzí ctnosti.“³⁶

V. PRIMÁT VNITŘNÍHO ŽIVOTA

25. Nad prací tesaře v nazaretském domě se rozprostírá totéž klima mlčení, které je společné všemu, co je svázáno s postavou Josefa. Toto mlčení současně *zvláštním způsobem odhaluje vnitřní profil* této postavy. Evangelia mluví výlučně o tom, co Josef „udělal“. Přesto tímto mlčením zahalené Josefovy „skutky“ umožňují odkrýt klima *hluboké kontemplace*: Josef byl den co den ve styku s tajemstvím „od věků skrytým v Bohu“, které „se usídlilo“ pod střechem jeho domu. Tak je možné pochopit, proč se svatá Terezie od Ježíše, velká reformátorka kontemplativního Karmelu, stala zvláštní obnovitelkou kultu svatého Josefa v západním křesťanství.

26. Josefovo bezvýhradné obětování celé vlastní existence, aby náležitě přijal Mesiáše ve svém domě, nachází vysvětlení „v hlubokém vnitřním životě, který usměrňoval jeho jednání a byl pro něj zdrojem zvláštní útěchy. Z tohoto vnitřního života čerpal Josef rozvahu i sílu – vlastní duším prostým a čistým – pro svá velká rozhodnutí: jako když bez váhání podřizoval svoji svobodu, svoje právo lidského povolání, svoje manželské štěstí Božím plánům, přijal v rodině určené mu místo i břemeno odpovědnosti, a stejně tak se vzdal, silou neporovnatelné panické lásky, přirozené manželské lásky, která tvoří rodinu a udržuje ji.“³⁷

To podřízení se Bohu, připravenost vůle k zasvěcení se jeho službě není ničím jiným než důsledkem zbožnosti, která je jedním z projevů ctnosti nábožnosti.³⁸

27. Společenství života Josefa a Ježíše nás přivádí ještě k uvažování o tajemství Vtělení právě z hlediska člověčenství Kristova, onoho Božského nástroje vpravdě sloužícího posvěcení člověka: „Mocí Kristova Božství jeho lidské skutky byly pro nás spásonosné, působící v nás milost, jak vzhledem k jejich záslužné moci, tak díky jejich jisté účinnosti.“³⁹

Uprostřed těchto Kristových činů evangelisté přiznávají privilegované místo činům vztahujícím se k velikonočnímu tajemství, ale také zdůrazňují význam fyzického kontaktu s Ježíšem v případech

uzdravení (srov. např. *Mk 1,41*), nebo jak ovlivnil Jana Křtitele, když oba ještě přebývali v lůně svých matek (srov. *Lk 1,41–44*).

Jak jsme viděli, svědectví apoštolů neopomenulo zprávu o Ježíšově narození, obřezání, obětování v chrámě, útěku do Egypta i o skrytém životě v Nazaretě, a to ve vztahu k „tajemství“ milosti obsaženém v těchto všech událostech, které mají spásonosnou moc, neboť vyplývají ze samotného zdroje lásky: Božství Kristova. Jestliže skrze jeho člověčenství tato láska vyzařovala na všechny lidi, z jejího dobrodiní s jistotou čerpali nejprve ti, kteří z Boží vůle žili v největší důvěrnosti s ním: Maria, jeho Matka, i domnělý otec, Josef.⁴⁰

„Otcovská“ láska Josefova s jistotou měla vliv na „synovskou“ lásku Ježíšovu a naopak – „synovská“ láska Ježíšova zcela jistě měla vliv na „otcovskou“ lásku Josefovu. Jak tedy změřit hloubku tohoto ve svém druhu jediného pouta? Duše nejcitlivější k působení Boží lásky právem vidí v Josefovi zářivý příklad vnitřního života.

V Josefovi se také uskutečňuje ideální překonání zdánlivého napětí mezi životem činným a kontemplativním, které je možné pro toho, kdo vlastní dokonalou lásku. Podle známého rozlišování mezi láskou pravdy (*caritas veritatis*) a nezbytností lásky (*necessitas caritatis*)⁴¹ můžeme říci, že Josef současně zakusil jak lásku pravdy, čili čistou, kontemplativní lásku Boží pravdy, která vyzařovala z Kristova člověčenství, tak i nezbytnost lásky, čili stejně čistou lásku služby, jakou vyžadovala péče nad tímto člověčenstvím i jeho rozvoj.

VI. PATRON CÍRKVE NAŠÍ DOBY

28. Když přišly těžké doby pro církve, Pius IX., „chtěje ji světit zvláštní ochraně svatého patriarchy, vyhlásil Josefa >patronem katolické církve<“. ⁴² Věděl, že toto gesto nebude něčím přechodným, poněvadž vzhledem k výjimečné důstojnosti, „jakou Bůh udělil nejvěrnějšímu svému služebníkov, svatá církev ji bude vždy ctít a chválit a – po nejsvětější Panně – svatého Josefa zahrnovat nejvroucnější úctou, utíkajíc se k němu v nejdůležitějších potřebách a nebezpečích“. ⁴³

Jaké jsou příčiny této tak velké naděje? Lev XIII. je vysvětluje následovně: „Zvláštní příčina toho, že svatý Josef je ochráncem církve a že církve tak velmi spoléhá na jeho péči a starostlivost, tkví v tom, že byl manželem Marie a domnělým otcem Ježíše Krista... Josef byl zákonným i přirozeným strážcem, pečovatelem i ochráncem svaté Rodiny... Proto je oprávněnou záležitostí a před všemi ostatními přísluší svatému Josefovi, aby nyní svou nebeskou pomocí střežil a chránil Kristovu církev tak, jak kdysi nejsvědomitěji střežil Rodinu z Nazareta, když toho bylo třeba.“ ⁴⁴

29. Je třeba prosit o toto orodování; neboť církve je ustavičně potřebuje ne pouze pro ochranu proti jevícím se ohrožením, ale také a především pro upevnění církve v plnění úkolu evangelizace světa a nové evangelizace zahrnující „země i národy, ve kterých kdysi – jak jsem napsal v apoštolské adhortaci *Christifideles laici* – náboženství a křesťanský život kvetly... a dnes procházejí těžkými zkouškami“. ⁴⁵ Aby pravdu o Kristu přinášela poprvé, nebo ji hlásala znovu tam, kde se stala zanedbanou či zapomenutou, církve potřebuje zvláštní „moc z výsosti“ (srov. *Lk 24,49; Sk 1,8*), která bude s jistotou darem Ducha Páně, jako současně ovocem přímluvy a příkladu jeho svatých.

30. Církve nemá jen naději ve velmi vlivné přímluvě svatého Josefa, církve v něm vidí rovněž vznešený vzor nejen pro zvláštní situace v životě, ale i pro celé křesťanské společenství, nezávisle na podmínkách života i úkolů, jaké v nich plní jednotliví věřící.

Jak potvrzuje konstituce II. vatikánského koncilu o Božím zjevení, základním postojem celé církve musí být „naslouchání Božímu slovu se zbožnou úctou“, ⁴⁶ čili celková připravenost k věrné službě spásenosné Boží vůli zjevené v Ježíšovi. Již na počátku dějin spásy najdeme ztělesněný vzor poslušnosti – po Marii – vlastně v Josefovi, který se vyznačoval věrným plněním Božích příkazů.

Pavel VI. povzbuzoval k vzývání o pomoc, o jeho péči, „tak jak to církev v poslední době dělá, především v souvislosti se spontánní teologickou reflexí nad spojením činů Božích a lidských ve velkém plánu vykoupení, ve kterém ten první čin – Boží – je sám v sobě zcela dostačující, ten druhý zas – lidský, náš – i když sám ničeho schopný (srov. *Jan 15,5*), nikdy není osvobozen od závazku pokorné, ale nezbytné a zušlechťující spolupráce. Církev též vyzývá svatého Josefa jako svého ochránce, vedena hlubokou a dnes velmi aktuální touhou obohatit svou mnohaletou existenci pravdivými evangelijními ctnostmi, kterými září svatý Josef.“ ⁴⁷

31. Církev předkládá svoje potřeby v modlitbě. Připomíná si, že Bůh „svěřil mládí našeho Spasitele věrné ochraně svatého Josefa, a proto prosí Boha, aby umožnil církvi věrně spolupracovat na díle spásy, aby jí dal tutéž věrnost a čistotu srdce, s jakou Josef sloužil Vtělenému Slovu, aby mohla podle příkladu a s přímluvou světce kráčet před Bohem po cestách svatosti a spravedlnosti“ ⁴⁸

Již před sto lety papež Lev XIII. vyzval katolický svět k modlitbám o ochranu svatého Josefa, patrona celé církve. Encyklika *Quamquam pluries* se odvolává na „otcovskou starostlivost“, jakou svatý Josef „zahrnoval Dítě Ježíše“, a svěřuje mu jako „prozřetelnostnímu strážci Boží Rodiny“ do péče celé „dědictví, které Ježíš Kristus získal svou krví“. Od té doby církev – jak jsem vzpomněl na počátku – úpěnlivě prosí o ochranu svatého Josefa „pro lásku, která ho pojila s neposkvrněnou Pannou a Bohorodičkou“, a svěřuje mu všechny své starosti a ohrožení velké lidské rodiny.

I dnes máme mnohé důvody, abychom se stejně tak modlili: „Odvrať od nás, laskavý otče, všechnu náказu bludů a mravní zkaženosti... milostivě nám z nebe pomáhej v tomto boji s mocnostmi temna..., a jako jsi kdysi vysvobodil Ježíše z nebezpečí života, tak nyní

braň církev Boží proti úkladům nepřátel a proti všemu protivenství.“⁴⁹ Také dnes máme *neustálé důvody* k tomu, *abychom svatému Josefovi svěřili každého člověka*.

32. Je mým vroucím přáním, aby nynější připomínka osobnosti svatého Josefa v nás obnovila také vzpomínku na tu modlitbu ke svatému Josefovi, kterou před sto lety můj předchůdce doporučil. Neboť je jisté, že tato modlitba, a především sama *osobnost Josefa z Nazareta nabývá pro církev naší doby* ve vztahu k novému tisíciletí křesťanství *zvláštní aktuálnosti*.

II. vatikánský koncil znovu učinil všechny citlivými k „velkým Božím věcem“, k této „ekonomii spasitelného tajemství“, na kterém měl Josef zvláštním způsobem účast. Svěřující se proto ochraně toho, kterému Bůh sám „svěřil stráž nad svými nejcennějšími a největšími poklady“,⁵⁰ současně se také od něho učíme sloužit „spásonosné ekonomii“. Kéž se stane svatý Josef pro všechny jedinečným učitelem účasti v Kristově spásonosném poslání, které je v církvi údělem každého jednotlivce i všech: manželů i rodičů, těch lidí, kteří žijí z práce vlastních rukou či z jakékoli jiné práce, osob povoláných k životu kontemplativnímu i povoláných k apoštolátu.

Spravedlivý muž, který v sobě nosil celé dědictví Staré smlouvy, byl současně uveden Bohem do počátků Smlouvy nové a věčné v Ježíši Kristu. Kéž nám ukazuje cesty této spásonosné Smlouvy na prahu tisíciletí, ve kterém má trvat a dále se rozvíjet „plnost času“, svázaná s nevýslovným tajemstvím Vtělení Slova.

Kéž svatý Josef vyprošuje církvi i světu, každému z nás, požehnaní Otce i Syna i Ducha Svatého.

V Římě, u Svatého Petra, dne 15. srpna, o slavnosti Nanebevzetí Panny Marie, roku 1989, v jedenáctém roce mého pontifikátu.

Joannes Paulus PP II

POZNÁMKY

- ¹ Sv. Irenej, *Adversus haereses*, IV 23,1: SCh 100/2, 692–694.
- ² Lev XIII., Encykl. *Quamquam pluries* /15.8.1889/: Lev XIII. *P.M. Acta*, IX /1890/, 175–182.
- ³ Kongr. obřadů, Dekr. *Quemadmodum Deus* /8.12.1870/: *Pii IX P.M. Acta*, svazek I, díl V 282; Pius IX., List Apost. *Inclutum Patriarcham* /7.7.1871/, l.c. 331–335.
- ⁴ Srov. sv. Jan Zlatoústý, *In Matth. Hom.*, V 3: *PG* 57, 57n.. Učitelé církve i papežové, zabývající se mimo jiné identitou jmen, spatřovali prototyp Josefa z Nazareta v Josefovi Egyptském, protože v jistém smyslu zjevoval službu i velikost toho strážce nejcennějších pokladů Boha Otce – vtěleného Slova i jeho nejsvětější Matky: srov. např.: sv. Bernard, *Super „Missus est“*, *Hom.* II, 16; *S. Bernardi Opera*, Ed. Cist. IV 33 n.; Lev XIII., encykl. *Quamquam pluries* /15.8.1889/: l.c., 179.
- ⁵ Věřoučná konst. o církvi *Lumen Gentium*, 58.
- ⁶ Srov. tamtéž, 63.
- ⁷ Věřoučná konst. o Božím zjevení *Dei Verbum*, 5.
- ⁸ Tamtéž, 2.
- ⁹ Srov. II. vat. koncil, Věřoučná konst. o církvi *Lumen Gentium*, 63.
- ¹⁰ Věřoučná konst. o Božím zjevení *Dei Verbum*, 2.
- ¹¹ Kongr. obřadů, Dekr. *Novis hisce temporibus* /13.11.1962/: *AAS* 54 /1962/, 873.
- ¹² Sv. Augustin, *Sermo* 51, 10, 16: *PL* 38, 342.
- ¹³ Sv. Augustin, *De nuptiis et concupiscentia*, I, 11,12: *PL* 44, 421; srov. *De consensu evangelistarum*, ii, 1, 2: *PL* 34, 1071; *Contra Faustum*, III, 2: *PL* 42, 214.
- ¹⁴ Sv. Augustin, *De nuptiis et concupiscentia*, I, 11, 13: *PL* 44, 421; srov. *Contra Iulianum*, V 12, 46: *PL* 44, 810.
- ¹⁵ Srov. sv. Augustin, *Contra Faustum* XXIII 8: *PL* 42, 470n. *De consensu evangelistarum*, II, i, 3: *PL* 34, 1072; *Sermo* 51, 13, 21: *PL* 38, 344 n.; Sv. Tomáš Akv., *Summa Theol.*, III, q. 29, a. 2 na konci.
- ¹⁶ Srov. *Promluvy* z 9. a 16. 1., 20. 2. 1980: *Insegnamenti*, III/I /1980/, 88-92; 148-152; 428-431.
- ¹⁷ Pavel VI. *Promluva Equipes Notre-Dame* /4.5.1970/, n. 7: *AAS* 62 /1970/, 431. Podobnou pochvalu Rodiny nazaretské jako nejdokonalejšího vzoru rodinného společenství je možné nalézt např. v: Lev XIII., Apošt. list *Neminem fugit* /14.6.1892/: 920 s *XIII P.M. Acta*, XII /1892/, 149n; Benedikt XV., *Motu proprio Bonum sane* /25.7.1920/: *AAS* 12 /1920/, 313-317.
- ¹⁸ Apoštolská adhortace *Familiaris consortio* /22.11.1981/, 17: *AAS* 74 /1982/, 100.
- ¹⁹ *Tamtéž*, 49, l.c. 140; srov. II. vat. koncil, Věřoučná konst. o církvi *Lumen Gentium*, 11; Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*, 11.
- ²⁰ Apoštolská adhortace *Familiaris consortio* /22.11.1981/, 85: l.c. 189 n.

- ²¹ Srov. sv. Jan Zlatoústý, in *Math. Hom.*, V 3: PG 57, 57 n.
- ²² Pavel VI., Promluva /19.3.1966/: *Insegnamenti*, IV /1966/, 110.
- ²³ Srov. *Missale Romanum, Collecta* in „Sollemnitae S. Joseph Sponsi B.M.V.“.
- ²⁴ Srov. tamtéž, *Prefatio* in „Sollemnitae S. Joseph Sponsi B.M.V.“.
- ²⁵ Lev XIII., encykl. *Quamquam pluries*, /15.8.1889/: *l.c.*, 178.
- ²⁶ Pius XII., *Rozhlasové poselství k účastníkům katolických škol Spojených států* /19.2.1958/: AAS 50 /1958/, 174.
- ²⁷ Origenes, *Hom. XIII in Lucam*, 7: SCh 87, 214 n.
- ²⁸ Origenes, *Hom. XI in Lucam*, 6: SCh 87, 196 n.
- ²⁹ Srov. *Missale Romanum, Prex eucharistica I*.
- ³⁰ Kongregace obřadů, Dekret *Quemadmodum Deus* /8.12.1870/: *l.c.*, 282.
- ³¹ *Collectio Missarum de Beata Maria Virgine*, I, „Sancta Maria de Nazareth“, *Prefatio*.
- ³² Apoštolská adhortace *Familiaris consortio* /22.11.1981/, 16: *l.c.*, 98.
- ³³ Lev XIII., Encykl. *Quamquam pluries*, /15.8.1889/: *l.c.*, 177 n.
- ³⁴ Srov. Encykl. *Laborem exercens* /19.9.1981/, 9: AAS 73 /1981/, 599 n.
- ³⁵ *Tamtéž* 24: *l.c.*, 638. Papežové poslední doby mnohokrát představovali svatého Josefa jako „vzor“ pro dělníky a lidi práce; srov. např. Lev XIII., Encykl. *Quamquam pluries* /15.8.1889/: *l.c.*, 180; Benedikt XV. *Motu proprio Bonum sane* /25.7.1920/: *l.c.*, 314-316; Pius XII. *Promluva* /11.3.1945/, 4: AAS 37 /1945/, 72; *Promluva* /1.5.1955/: AAS 47 /1955/, 406; Jan XXIII., *Rozhlasové poselství* /1.5.1960/: AAS 52 /1960/, 398.
- ³⁶ Pavel VI., *Promluva* /19.3.1969/: *Insegnamenti*, VII /1969/, 1268.
- ³⁷ *Tamtéž*: *l.c.*, 1267.
- ³⁸ Srov. sv. Tomáš Akv., *Summa Theologiae*, II-II, q. 82, a. 3, ad 2.
- ³⁹ *Tamtéž*, III, q. 8, a. I, ad 1.
- ⁴⁰ Pius XII., Encykl. *Haurietis aquas* /15.5.1956/, III: AAS 48 /1956/, 329 n.
- ⁴¹ Srov. sv. Tomáš Akv., *Summa Theologiae*, II-II, q. 182, a. 1, ad 3.
- ⁴² Srov. Kongr. obřadů, Dekr. *Quemadmodum Deus* /8.12.1870/: *l.c.* 283.
- ⁴³ *Tamtéž*, *l.c.* 282 n..
- ⁴⁴ Lev XIII., Encykl. *Quamquam pluries*, /15.8.1889/: *l.c.*, 177-179.
- ⁴⁵ Apoštolská adhortace *Christifideles laici* /30.12.1988/, 34: AAS 81 /1989/, 456.
- ⁴⁶ Srov. Věřoučná konst. o Božím zjevení *Dei Verbum*, 1.
- ⁴⁷ Pavel VI., *Promluva* /19.3.1969/: *Insegnamenti*, VII /1969/, 1269.
- ⁴⁸ Srov. *Missale Romanum, Collecta; Super oblata* in „Sollemnitae S. Joseph Sponsi B.M.V.“; *Post commun.* in „Missa votiva S. Joseph“.
- ⁴⁹ Srov. Lev XIII., „Oratio ad Sanctum Josephum“, připojena k textu Encykl. *Quamquam pluries* /15.8.1889/: *Leonis XIII P.M. Acta*, IX /1890/, 183.
- ⁵⁰ Kongr. obřadů, Dekr. *Quemadmodum Deus* /8.12.1870/: *l.c.*, 282.

Seznam dokumentů vydaných v této ediční řadě

1. Poselství Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 1994 (1993)
2. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k oslavě II. světového dne nemocných 11. února 1994 (1993)
3. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 1994 (1993)
4. Poselství Svatého otce mladým celého světa u příležitosti IX. a X. světového dne mládeže 1994–1995 (1994)
5. Poselství Papeže Jana Pavla II. k XXXI. světovému dni modliteb za povolání (1994)
6. List Svatého otce Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 1994 (1994)
7. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXVIII. světovému dni sdělovacích prostředků 15. května 1994 (1994)
8. Dopis papeže Jana Pavla II. rodinám (1994)
9. Poselství papeže Jana Pavla II. ke Světovému dni uprchlíků 1994–1995 (1994)
10. Poselství Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 1995 (1994)
11. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k oslavě III. světového dne nemocných 11. února 1995 (1995)
12. List papeže dětem u příležitosti Roku rodiny (1995)
13. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 1995 (1995)
14. List Svatého otce Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 1995 (1995)
15. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXII. světovému dni modliteb za povolání (1995)
16. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXIX. světovému dni sdělovacích prostředků 28. května 1995 (1995)
17. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 1996 (1995)
18. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k oslavě IV. světového dne nemocných 11. února 1996 (1996)
19. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k postní době 1996 (1996)
20. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k Světovému dni uprchlíků 1996 (1996)
21. Poselství Svatého otce mladým celého světa u příležitosti XI. světového dne mládeže 1996 (1996)
22. List Svatého otce Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 1996 v jubilejním roce jeho kněžského svěcení (1996)
23. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k XXXIII. světovému dni modliteb za povolání 28. dubna 1996 (1996)
24. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 1997 (1996)
25. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k přípravě na V. světový den nemocných 11. února 1997 (1996)
26. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 1997 (1996)
27. Poselství papeže Jana Pavla II. k Světovému dni uprchlíků 1997 (1997)
28. List Svatého otce Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 1997 (1997)
30. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXI. světovému dni sdělovacích prostředků 11. května 1997 (1997)

31. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 1998 (1997)
32. Poselství papeže Jana Pavla II. k VI. světovému dni nemocných, Loreto 11. února 1998 (1998)
33. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 1998 (1998)
34. Poselství papeže Jana Pavla II. k Světovému dni uprchlíků 1998 (1998)
35. List Svatého otce Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 1998 (1998)
36. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k XXXV. světovému dni modliteb za povolání 3. května 1998 (1998)
37. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k XXXII. světovému dni sdělovacích prostředků 24. května 1998 (1998)
38. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 1999 (1998)
39. Poselství papeže Jana Pavla II. k přípravě VII. světového dne nemocných 11. února 1999 (1999)
40. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 1999 (1999)
41. Poselství papeže Jana Pavla II. k Světovému dni uprchlíků 1999 (1999)
42. Poselství Svatého otce Jana Pavla II. ke XXXVI. světovému dni modliteb za povolání 25. dubna 1999 (1999)
43. List Svatého otce Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 1999 (1999)
44. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXIII. světovému dni sdělovacích prostředků 16. května 1999 (1999)
45. *Incarnationis mysterium* – bula k vyhlášení Velkého jubilea roku 2000 (1999)
46. List papeže Jana Pavla II. umělcům (1999)
47. List papeže Jana Pavla II. starým lidem (1999)
48. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 2000 (1999)
49. Poselství papeže Jana Pavla II. k VIII. světovému dni nemocných (1999)
50. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 2000 (2000)
51. Poselství papeže Jana Pavla II. o putování na místa spjatá s dějinami spásy (2000)
52. Poselství papeže Jana Pavla II. k Světovému dni uprchlíků 2000 (2000)
53. List Svatého otce Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 2000 (2000)
54. Poselství papeže Jana Pavla II. ke XXXVII. světovému dni modliteb za povolání 14. května 2000 (2000)
55. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXIV. světovému dni sdělovacích prostředků 4. června 2000 (2000)
56. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 2001 (2000)
57. Poselství papeže Jana Pavla II. ke Světovému dni nemocných 11. února 2001 (2001)
58. Apoštolský list Jana Pavla II. daný motu proprio k prohlášení svaté Brigity Švédské, svaté Kateřiny Sienské a svaté Terezie Benedikty od Kříže za spolupatronky Evropy (2001)
59. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 2001 (2001)
60. *Novo millennio ineunte* – apoštolský list papeže Jana Pavla II. na závěr Jubilejního roku 2000 (2001)
61. List papeže Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 2001 (2001)
62. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXVIII. světovému dni modliteb za povolání 6. května 2001 (2001)

63. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXV. světovému dni sdělovacích prostředků 27. května 2001 (2001)
64. Poselství Papeže Jana Pavla II. k XXII. světovému dni cestovního ruchu 27. září 2001 (2001)
65. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 2002 (2001)
66. Poselství papeže Jana Pavla II. ke Světovému dni nemocných 11. února 2002 (2002)
67. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 2002 (2002)
68. Poselství papeže Jana Pavla II. k LXXXVIII. světovému dni uprchlíků 2002 (2002)
69. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXIX. světovému dni modliteb za povolání 21. dubna 2002 (2002)
70. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXVI. světovému dni sdělovacích prostředků 12. května 2002 (2002)
71. List papeže Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 2002 (2002)
72. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXIII. světovému dni cestovního ruchu 2002 (2002)
73. *Misericordia Dei* – apoštolský list o některých aspektech slavení svátosti smíření (2002)
74. *Rosarium Virginis Mariae* – apoštolský list o modlitbě svatého růžence (2002)
75. Poselství papeže Jana Pavla II. k oslavě Světového dne míru 1. ledna 2003 (2002)
76. Poselství papeže Jana Pavla II. u příležitosti LXXXIX. světového dne uprchlíků 2003 (2003)
77. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 2003 (2003)
78. Poselství papeže Jana Pavla II. k XI. světovému dni nemocných 2003 (2003)
79. Poselství papeže Jana Pavla II. ke Dni mládeže v diecézích na Květnou neděli 13. dubna 2003 (2003)
80. Poselství papeže Jana Pavla II. k XL. světovému dni modliteb za povolání (2003)
81. Poselství papeže Jana Pavla II. ke XXXVII. světovému dni sdělovacích prostředků (2003)
82. *Ecclesia in Europa* – posynodální apoštolská exhortace (2003)
83. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXIV. světovému dni cestovního ruchu 2003 (2003)
84. Poselství papeže Jana Pavla II. k Světovému dni míru 1. ledna 2004 (2003)
85. Poselství papeže Jana Pavla II. k Světovému dni nemocných 11. února 2004 (2004)
86. Poselství papeže Jana Pavla II. k postní době 2004 (2004)
87. Poselství papeže Jana Pavla II. k XC. světovému dni uprchlíků 2004 (2004)
88. *Spiritus et sponsa* – apoštolský list papeže Jana Pavla II. k příležitosti XL. výročí vyhlášení konstituce o posvátné liturgii Sacrosanctum Concilium (2004)
89. Poselství papeže Jana Pavla II. k XIX. světovému dni mládeže na Květnou neděli 4. dubna 2004 (2004)
90. Poselství papeže Jana Pavla II. k XLI. světovému dni modliteb za povolání 2. května 2004 (2004)
91. Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXVIII. světovému dni sdělovacích prostředků (2004)

- 92.** List papeže Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 2004 (2004)
- 93.** Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k XXV. světovému dni cestovního ruchu (2004)
- 94.** Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k XX. světovému dni mládeže (Kolín, srpen 2005) (2004)
- 95.** Apoštolský list Svatého otce Jana Pavla II. biskupům, kněžím a věřícím laikům k Roku eucharistie (říjen 2004 – říjen 2005) *Mane nobiscum Domine* (2004)
- 96.** Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k Světovému dni míru 1. ledna 2005 (2004)
- 97.** Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k XIII. světovému dni nemocných 2005 (2005)
- 98.** Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k Světovému dni uprchlíků 2005 (2005)
- 99.** Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k postní době 2005 (2005)
- 100.** Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k XLII. světovému dni modliteb za povolání 17. dubna 2004 (2005)
- 101.** List papeže Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 2005 (2005)
- 102.** *Redemptoris custos* (2006)

